

3. శ్రీకృష్ణసత్య-పారిజాతము

ప్రతిపదార్థము - తాత్పర్యము

1. ఈసును గోపము నృది వహించి పులోమజ వేడిమాటకై
 గాసిలి మేనసొమ్మడిపి కన్నులఁగ్రమ్మెడునీటఁ జందనం
 బోసరిలంగఁజేసి శిరమొయ్యన వంచి కపోలపాలిపైఁ
 జే సమకొల్చి యొక్క యెడఁ జింతిలుచుండెడునంతలోపలన్

ప్రతిపదార్థం:

ఈసును	=	ఈర్యయునూ (అసూయయూ)
కోపమున్	=	కోపమునూ
మదిన్	=	మనస్సులో
వహించి	=	పూని ; (స్వీకరించి)
పులోమజ	=	శచీదేవి యొక్క
వేడిమాటకై	=	బాధను కల్పించిన మాట కోసమై
గాసిలి	=	బాధపడి
మేనన్	=	తన శరీరమందలి
సొమ్ము	=	నగలు
ఉడిపి	=	విసర్జించి (విడిచి) (తీసివేసి)
కన్నులన్	=	కన్నుల యందు
క్రమ్మెడు	=	స్రవించుచున్న (కారుచున్న)
నీటన్	=	నీటితో
చందనంబు	=	(శరీరానికి పూసుకున్న) మంచిగంధము
ఓసరిలంగన్ + చేసి	=	తొలగునట్లు చేసి
శిరము	=	తన తలను
ఒయ్యనన్	=	మెల్లగా
వంచి	=	ప్రక్కకు వంచి
కపోలపాలిపైన్	=	(తన) చెక్కిలి అంచుపై
చే సమకొల్చి	=	చేయివేసి
ఒక్క యెడన్ (ఒక్క + ఎడన్)	=	ఒకచోట
చింతిలుచుండెడు	=	దుఃఖిస్తూ ఉన్న
అంతలోపలన్	=	అంతటిలో

తాత్పర్యం :

సత్యభామ అనూయనూ, కోపమునూ మనస్సులో పెట్టుకొని, శచీదేవి మాట్లాడిన నొప్పిని కల్గించే మాటకు బాధపడింది. తన శరీరంపై ధరించిన నగలను తీసివేసింది. ఆమె కన్నుల నుండి కారుతున్న కన్నీటితో ఆమె శరీరంపై ఉన్నమంచి గంధము కరిగిపోయింది. ఆమె తన తలను వంచి, మెల్లగా తన చెక్కిలిపై చేయివేసి, దుఃఖిస్తూ ఉండగా.

2. ఆ పుర రక్షకాసురుల నందఱు జక్రమునన్ హరించి యా

**టోపముతో మురాసురుఁ గఠోరకరాసి నడంచి చాపవి
ద్యాపరుఁడై మదాంధు నరకాసురుతోడ రణాంగణంబులో
నేపదలిర్పఱి యొక యింఱుక కృష్ణుఁడు దస్సియున్నచోన్.**

ప్రతిపదార్థం:

ఆ పుర రక్షకాసురులన్

ఆ పుర	=	ఆ ప్రాగ్భోతిష పట్టణాన్ని
రక్షక	=	రక్షించునట్టి
అసురులన్	=	రాక్షసులను
అందఱున్	=	అందరనూ
చక్రమునన్	=	తన చక్రాయుధముతో
హరించి	=	కనబడకుండా చేసి (చంపి)
ఆటోపముతోన్	=	వేగిరపాటుతో
మురాసురున్	=	'మురుడు' అనే నరకాసురుని ఒక
(ముర + అసురున్)	=	సైన్యాధిపతిని
కఠోరకరాసిన్ ;		
కఠోర	=	కఠినమైన
కర	=	తన చేతిలోని
అసిన్	=	ఖడ్గముతో
అడంచి	=	నశింపజేసి (ఖండించి)
చాపవిద్యాపరుఁడై	=	విలువిద్యయందు ఆసక్తి కలవాడై
మదాంధు (మద + అంధు)	=	గర్వముచే గ్రుడ్డివాడయిన (గర్వముచే కన్నులు కనబడని)
నరకాసురుతోడన్	=	నరకాసురునితో
రణాంగణంబులోన్	=	యుద్ధభూమిలో
(రణ + అంగణంబులోన్)		
ఏప దలిర్పన్	=	ఉత్సాహము అతిశయింపగా
(ఏప + తలిర్పన్)		
పోరి	=	యుద్ధము చేసి
ఒక యింఱుక	=	ఒక కొద్దిగా

(ఒక + ఇంచుక)

కృష్ణుడు = శ్రీకృష్ణుడు
డస్సియున్నచోన్ = అలసి యుండగా

(డస్సి +ం ఉన్నచోన్)

ప్రతిపదార్థం:

శ్రీకృష్ణుడు ప్రాగ్భ్యోతిష పురాన్ని రక్షించే రాక్షసులనందరినీ చక్రమతో సంహరించాడు. మరాసురుడిని తొందరగా కఠినమైన తన చేతి ఖడ్గముతో చంపాడు. తరువాత విలువిద్యయందు ఆసక్తి కలవాడై, మదముతో కన్నులు మూసుకుపోయిన నరకాసురునితో యుద్ధభూమిలో ఉత్సాహోత్సాహంతో వింటితో యుద్ధం చేసి, శ్రీకృష్ణుడు కొద్దిగా అలసిపోయి యుండగా (ముందు పద్యంతో అన్వయము).

3. హరి పెకలించి తెచ్చి విహగాధిపపై నిడియె న్ముదంబునన్

స్మరహరమౌళి చంద్ర సహజాతము బంధుర గంధలుబ్ధ ష

ట్టరణపరీతమున్ సతతసత్ఫలపోషిత దేవజాతమున్

దరుణపలాశపుష్పసముదాయ సమేతముఁ బారిజాతమున్,

ప్రతిపదార్థం:

హరి = శ్రీకృష్ణుడు
పెకలించి = ఊడబెరికి (నందనోద్యానము నుండి పెల్లగించి)
తెచ్చి = తీసుకువచ్చి
ముదంబునన్ = సంతోషముతో
స్మరహరమౌళి చంద్రసహజాతమున్;
స్మరహర = మన్మథుణ్ణి సంహరించిన ఈశ్వరుని
మౌళి = శిరస్సు నందలి
చంద్ర = చంద్రునితో పాటు
సహజాతమున్ = తోడ పుట్టిన దానిని (దేవదానవులు పాలసముద్రమును మధించినపుడు అందుండి చంద్రుడితో పాటు పారిజాత వృక్షం కూడాపుట్టింది)
బంధురగంధలుబ్ధ షట్టరణ పరీతమున్;
బంధుర = ఇంపయిన
గంధ = సువాసన యందు
లుబ్ధ = కోరిక గల
షట్టరణ = తుమ్మెదలతో
పరీతమున్ = చుట్టుకోబడినది (ఆవరింపబడినది)
(తుమ్మెదలు సువాసనపై ప్రీతితో చుట్టుముట్టాయి)
సతత సత్ఫల పోషిత దేవ జాతమున్;
సతత = ఎల్లప్పుడునూ

సత్యల	=	మంచి ఫలములతో
పోషిత	=	పోషింపబడిన
దేవ జాతమున్	=	దేవతల సమూహము కలదియునూ (దేవతలకు ఎల్లప్పుడూ మంచి ఫలాలను ఇచ్చేది)
తరుణ పలాశ పుష్ప సముదాయ సమేతమున్;		
తరుణ	=	లేతవియైన
పలాశ	=	ఆకుల యొక్కయు
పుష్ప	=	పుష్పముల యొక్కయు
సముదాయ	=	సమూహముతో
సమేతమున్	=	కూడుకొన్నదియును అయిన (లేత ఆకులతో, పూలతో నిండినదియునైన)
పారిజాతమున్	=	పారిజాత వృక్షాన్ని
విహగాధిపపైన్	=	పక్షిరాజయిన గరుత్మంతునిపై
(విహగ వ అధిపు పైన్)		
ఇడియోన్	=	పెట్టాడు

తాత్పర్యం:

శ్రీకృష్ణుడు, ఈశ్వరుని శిరస్సున ఉండే చంద్రునితో పాటు పుట్టినదీ, ఇంపయిన పరిమళమునందు కోరిక గల తుమ్మెదలతో ఆవరింపబడినదీ, ఎల్లప్పుడూనూ మంచి ఫలములతో దేవతలను పోషించేదీ, లేతవైన ఆకులతో, పండ్లతో కూడుకున్నదీ అయిన పారిజాత వృక్షాన్ని పెల్లగించి తెచ్చి, పక్షిరాజయిన గరుత్మంతునిపై పెట్టాడు.

గమనిక: పారిజాతపుష్పాల సువాసనకు ఆశపడి తుమ్మెదలు దానిపై వ్రాలాయని గమనించాలి.

20 పంక్తుల సమాధాన ప్రశ్నలు

1. సత్యభామ అలుకను శ్రీకృష్ణుడు ఏ విధంగా తొలగించాడు ?
- జ. శ్రీకృష్ణుడు నరకాసురుని చంపి, దేవమాత అదితి కుండలాలను తిరిగి అదితికి ఇవ్వడానికి సత్యభామతో కలసి, దేవేంద్రుని అమరావతీ నగరానికి వెళ్ళాడు. అదితికి నమస్కరించి కుండలాలను ఆమెకు సమర్పించాడు.

శచీదేవి సత్యకు పారిజాతపుష్పాలు ఈయకపోడం : దేవేంద్రుని కోరికపై సత్యాకృష్ణులు మూడురోజులు అమరావతీ నగరంలో ఉన్నారు. ఒక రోజున దేవేంద్రుని భార్య శచీదేవి, సత్యభామను తనతో తీసుకొని వెళ్ళి ఆమెకు నగలూ, చీరలూ ఇచ్చింది. అంతలో ఒక దేవత పారిజాతపుష్పములు తెచ్చి శచీదేవికి ఇచ్చాడు. మానవకాంతలకు పారిజాతపుష్పాలు ఇవ్వకూడదని చెప్పి, ఆ పువ్వులన్నీ శచీదేవి తానే ధరించింది. సత్యభామకు ఒక్క పువ్వు కూడా ఇవ్వలేదు.

సత్యభామ అలుక : శచీదేవి పారిజాత పుష్పాలు ఈయలేదని సత్యభామకు అసూయ, కోపము వచ్చాయి. సత్య తన శరీరంపై ఉన్న నగలను తీసివేసింది. కంటనీరు పెట్టింది. తన చెక్కిలిపై చెయ్యివేసి మనస్సులో విచారపడుతోంది.

శ్రీకృష్ణుడు సత్యను కోప కారణం అడగడం : శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామ దగ్గరకు వచ్చి ఎందుకు విచారిస్తున్నావో చెప్ప అన్నాడు. సత్యభామ లేచి నిలబడింది. ముఖం ప్రక్కకు కొద్దిగా వంచింది. నిటూరుస్తూ కోయిల పిల్లలా ఏడ్చింది.

శచీదేవి తనను మానవ కాంతనని నిరసించి, పారిజాతపుష్పాలను తనకు ఇయ్యలేదని సత్యభామ శ్రీకృష్ణునికి చెప్పింది.

సత్య కోపాన్ని శ్రీకృష్ణుడు పోగొట్టడం : శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామను ప్రేమతో కాగిలించుకొన్నాడు. ఆమె కన్నీరు తుడిచాడు. ఆమె చిక్కుపడిన తలవెంట్రుకలను ఆమె కొప్పులో దోపాడు. ఆమె వక్షస్థలంపై ఉన్న హారాలను సరిచేశాడు. ఆమె సన్నని పైట కొంగును స్వయంగా తన చేతితో సవరించాడు. సత్య ముఖాన్ని తన చేతితో పైకి ఎత్తి పట్టుకొని సత్యభామను ఇలా ఊరడించాడు.

శ్రీకృష్ణుడు సత్యను ఊరడించడం : శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామతో “సత్యా! నిన్ను మానవ కాంతవని అవమానించి శచీదేవి నీకు పారిజాతపుష్పాలు ఈయలేదు కదా! నేను దేవలోకంలోని పారిజాత వృక్షాన్నే పెకలించి తెచ్చి నీ ఉద్యానవనంలో నాటుతాను” అని చెప్పి సత్యను ఊరడించాడు.

దేవతలతో కృష్ణుని యుద్ధం : శ్రీకృష్ణుడు సత్యతో చెప్పినట్లుగానే పారిపోత వృక్షాన్ని స్వయంగా తాను పెకలించి తెచ్చి గరుత్మంతుని వీపుపై పెట్టి, దేవతలతో యుద్ధం చేసి ఆ పారిజాత వృక్షాన్ని సత్యకు తెచ్చి ఇచ్చాడు. ఈ విధంగా సత్య అలుకను కృష్ణుడు తొలగించాడు.

సందర్భ సహిత వాఖ్యలు

1. పారిజాతంబే నీ యుద్యాన వీధిఁ బెట్టెద.

జ. కవి పరిచయం : ఈ వాక్యం చరిగొండ ధర్మన రచించిన చిత్రభారతంలోని పంచమాశ్వాసం నుండి గ్రహించిన ‘శ్రీకృష్ణసత్య - పారిజాతం’ అనే పద్యభాగంలోనిది.

సందర్భం : శచీదేవి సత్యభామకు పారిజాతపుష్పాలను ఈయలేదు. దేవతలకు యోగ్యమైన వస్తువులను మానవకాంతలకు నిజంగా ఇయ్యకూడదు అనిచెప్పి శచీదేవి సత్యభామను అవమానించింది. దానితో సత్యభామకు కోపము వచ్చింది.

శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామను అడిగి ఆమె కోపానికి గల కారణాన్ని తెలుసుకున్నాడు. అప్పుడు పారిజాతపుష్పాలను శచీదేవి ఇవ్వలేదని దిగులు పడవద్దనీ, పారిజాత వృక్షాన్నే స్వర్గలోకం నుంచి పెకలించి తెచ్చి సత్యభామ ఉద్యానవనంలో పెడతాననీ, శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామను ఓదార్చిన సందర్భంలోనిది.

అర్థం : పారిజాత వృక్షమునే నీ ఉద్యానవనంలో తెచ్చి పెడతాను.

వాఖ్య: శచీదేవి సత్యభామకు పారిజాతపుష్పాలు ఈయకుండా అవమానించింది. కాబట్టి శచీదేవికి పారిజాతపుష్పాలే లేకుండా చేసి, సత్యభామకు నిత్యం ఆ పుష్పాలు లభించేలా పారిజాత వృక్షాన్ని దేవలోకం నుండి సత్యభామ ఉద్యానవనానికి తెచ్చి పెడతానని కృష్ణుడు మాట ఇచ్చాడు.

2. నీకు నీయరాదు నిక్కువంబు.

జ. కవి పరిచయం : ఈ వాక్యం చరిగొండ ధర్మన రచించిన చిత్రభారతంలోని పంచమాశ్వాసం నుండి గ్రహించిన 'శ్రీకృష్ణసత్య-పారిజాతం' అనే పద్యభాగం లోనిది.

సందర్భం : సత్యాకృష్ణులు అమరావతీ నగరానికి వెళ్ళారు. వారు అమరావతిలో ఉండగా ఒక రోజున శచీదేవి, సత్యభామను తన అంతఃపురానికి తీసుకొని వెళ్ళి నగలు, వస్త్రములు ఇచ్చింది. వారిద్దరూ మాట్లాడుతుండగా, ఒక దేవత పారిజాతపుష్పాలు తెచ్చి శచీదేవికి ఇచ్చాడు. శచీదేవి ఆ పుష్పాలలో ఒక్కటి కూడా సత్యభామకు ఇవ్వకుండా, అన్నీ తానే ధరించింది. దేవతలకు యోగ్యమైన వస్తువులు మానవ కాంతలకు ఇవ్వడానికి వీలుకాదు. నిజంగా నీకు పారిజాతపుష్పాలను ఇయ్యరాదు అని, శచీదేవి సత్యభామతో పలికిన సందర్భంలోనిది.

అర్థం : నిజంగా నీకు ఇవ్వకూడదు.

వ్యాఖ్య : సత్యభామ మానవ కాంత కాబట్టి, ఆమెకు దేవతలు ధరించే పారిజాత పుష్పాలను ఈయరాదని చెప్పి శచీదేవి సత్యభామను అవమానించింది.

సంక్షిప్త సమాధాన ప్రశ్నలు

1. కృష్ణుడు అమరావతికి ఎందుకు వెళ్ళాడు ?

జ. శ్రీకృష్ణుడు బదరికాశ్రమవాసులైన భరద్వాజ, వశిష్ఠాది మహర్షుల ప్రార్థనను మన్నించి నరకాసురునితో యుద్ధం చేసి నరకాసురుని శిరస్సును ఖండించాడు.

నరకాసురునితో యుద్ధము పూర్తి అయిన తరువాత, శ్రీకృష్ణుడు నరకాసురుని సంపదలనూ, నరకాసురుడు కారాగారంలో బంధించిన రాజకన్యకలనూ, తాను స్వీకరించాడు. నరకుడు అపహరించి తీసుకొని వెళ్ళిన దేవమాత కుండలాలను, తిరిగి దేవమాత అదితికి సమర్పించడానికై, శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామను వెంటబెట్టుకొని దేవేంద్రుని రాజధానియైన అమరావతికి వెళ్ళాడు.

ఏకవాక్య సమాధాన ప్రశ్నలు

1. 'శ్రీకృష్ణసత్య - పారిజాతం' పాఠ్యాంశాన్ని ఏ కావ్యం నుండి గ్రహించారు ?

జ. "శ్రీకృష్ణసత్య - పారిజాతం" పాఠ్యాంశాన్ని చరిగొండ ధర్మన్న రచించిన "చిత్రభారతం" కావ్యం నుండి గ్రహించారు.

2. చిత్రభారతం అంకితం పొందినది ఎవరు ?

జ. చిత్రభారతాన్ని 'ఎనుములపల్లి పెద్దనామాత్యుడు' అంకితం పొందాడు.

3. 'శ్రీకృష్ణసత్య - పారిజాతం' పాఠ్యంశం రచించిన కవి ఎవరు ?

జ. "శ్రీకృష్ణసత్య - పారిజాతం" పాఠాన్ని రచించిన కవి "చరిగొండ ధర్మన".

4. చరిగొండ ధర్మన బిరుదు పేర్కొనండి.

జ. చరిగొండ ధర్మనకు 'శతలేఖినీ సురత్రాణ' అనే బిరుదు ఉంది.

5. కృష్ణునితో పాటు నరకాసుర యుద్ధానికి వెళ్ళినదెవరు ?

జ. కృష్ణునితో పాటు నరకాసురునితో యుద్ధానికి సత్యభామ వెళ్ళింది.

6. ఇంద్రుని పురము ఏది ?

జ. ఇంద్రుని పురము "అమరావతీ పురము".

7. అమరావతిలో నున్న కృష్ణుని తల్లి ఎవరు ?

జ. అమరావతిలో నున్న కృష్ణుని తల్లి "అదితి" .

8. ఇంద్రుని భార్య పేరు ఏమిటి ?

జ. ఇంద్రుని భార్యపేరు "శచీదేవి? (పులోమజ)

9. సత్యభామ అలుకకు కారణమైన పుష్పం ఏది ?

జ. సత్యభామ అలుకకు కారణమైన పుష్పం "పారిజాత పుష్పం".

10. ఇంద్రుని ఆయుధం పేరు ఏమిటి ?

జ. ఇంద్రుని ఆయుధం పేరు వజ్రాయుధము.

